

ЕЛІТАРНА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНИМИ ПОСТУЛАТАМИ

Лященко І.С.

*Криворізький національний університет
«Криворізький педагогічний інститут», м. Кривий Ріг*

1. Проблема визначення елітарної культури та її функціонування у соціумі в співвідношенні з «культурою мас», отримавши численні спроби ґрунтовного вивчення у ХХ - ХХІ столітті, значною мірою залишається невирішеною, а відтак, відкритою та актуальною для культурної ситуації сьогодення. В контексті даного дослідження ми розглянемо поняття «елітарної культури» на прикладі музичного мистецтва та, зокрема, зосередимось на його критичному аспекті.

2. Культуру зазвичай розглядають як багатовимірну систему, що вибудовується через функціонування певних історичних типів з їх оригінальними характерними ознаками, принципами, механізмами. При цьому в якості об'єднуючих факторів самостійних культурних моделей можуть виступати деякі єдині основи культури, що набувають статусу загальнолюдських базисних культурних постулатів. В даній роботі визначається поняття «культурного постулату», його роль у функціонуванні культури інформаційного суспільства.

3. В процесі світового культурного розвитку істотну роль, на нашу думку, відіграє критика існуючих традицій, основ, стереотипів. Критика, що значною мірою націлена на відкидання традиційних устоїв, зазвичай уособлює собою протест проти дійсності, яка не вдовольняє передусім людей «вищого гатунку» (Ф. Ніцше), «рафіновану меншість» (О. Шпенглер). Можна припустити, що критичний аспект елітарної культури виступає, таким чином, одним з постійних та необхідних механізмів культурної динаміки, культурного оновлення. Ця тенденція є актуальною і для сучасного музичного мистецтва.

4. Критика діячів «нового мистецтва» значною мірою спрямована на культурні стереотипи, які набувають характеру постулатів. Серед них, на наш погляд, можна виокремити наступні:

універсальність (культура виступає як засіб комунікації; зберігається європейський універсалізм при збереженні певної «національної ноти»; спостерігається своєрідна «уніфікація» мови культури (композиторського мислення, жанрового кола, музичної мови, нотної фіксації, визначальною залишається проблема співвідношення змісту та форми);

естетичність (застосовуються традиційні естетичні та етичні вимоги до мистецтва (наприклад, краса – «мірило» якості культурного об'єкту);

антропоцентризм (в центрі музичної культури постає людина як художній образ, адресат (співавтор), виконавець (інтерпретатор); актуальним є

«гуманізм» в мистецтві (в контексті спостережень Ортеги-і-Гасета); мистецтво нерозривно пов'язане з творчістю митця);

традиційність (культура вибудовується як ланцюг спадковості структурних елементів; основою багатьох культурних явищ певною виступають традиційні «символи» музичного мистецтва);

смислотворення (культура розглядається як світ смислів, які людина вкладає в свої твори і дії; в основі традиційних культурних об'єктів зазвичай виступає принцип мимесиса («реалізм»); спостерігається стабільність деяких фундаментальних смислових одиниць в культурі; прослідковується використання кола традиційних тем, функцій, ідей в творах музичного мистецтва (зокрема, виховна функція мистецтва, досягнення «катарсису» засобами музичної творчості, теми «людина і оточуючий світ», «людина як унікальний мікрокосмос» тощо).

5. Спостереження за елітарною музичною культурою ХХ століття дозволяє дійти висновку, що більшість митців на початку своєї діяльності творили власні музичні стилі на основі критики існуючих наріжних культурних постулатів. Але заперечення «класичного минулого» виявилось для композиторів не самоціллю і не єдиним джерелом творчого натхнення, а лише певним етапом на шляху самоусвідомлення. Адже «... авангард... не може бути тривалим, як не може довго тривати вибух» [2, с. 31]. Проведений аналіз уможливило висунення твердження: творчість відомих творців нового музичного мистецтва ХХ століття розгорталося в певному сенсі в руслі діалектичного методу – через заперечення до його зняття та синтезу власних новацій з базисними культурними постулатами. Недарма Ігор Стравінський тримався думки, що «традиція – не завершення минулого, а жива сила, що надихає сучасність... Жива діалектика вимагає, щоб оновлення і традиція розвивалися спільно... Істинна традиція живе у протиріччі» [1, с. 251].

Література

1. Друскин М.С. О западноевропейской музыке XX века. – М.: Советский композитор, 1973. – 281 с.
2. История отечественной музыки второй половины XX века. Учебник / Отв. ред. Т.Н. Левая. – СПб.: Композитор, 2005. – 556 с.